

PROJEKT WSPÓLFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego

- Temat innowacyjny: **Działania służące zwiększeniu zainteresowania uczniów kontynuacją kształcenia na kluczowych dla gospodarki kierunkach**
- Nazwa projektodawcy: **pwn.pl sp. z o.o.**
- Tytuł projektu: **Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych**
- Numer umowy: **UDA-POKL.03.03.04-00-008/10-00**

„Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie. Innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
bycprzedsiębiorczym@pwn.pl www.bycprzedsiębiorczym.pl tel. (061) 873 63 65 faks (061) 873 62 49

NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

Projekt zakłada wypracowanie efektywnych zmian w zakresie metod nauczania przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” w szkołach ponadgimnazjalnych. Zmiany te mają doprowadzić do skutecznego i dużo bardziej efektywnego niż dotychczas, kształtowania u uczniów postaw przedsiębiorczych. Rozwiązanie ma być testowane zarówno w ramach lekcji systemowych, jak i zajęć pozalekcyjnych. Dodatkowo uczennice/uczniowie będą mieli możliwość wzięcia udziału w imprezach typu *Dni przedsiębiorczości* na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu oraz w konkursach np. *Być przedsiębiorczym, to znaczy ...* Projekt realizowany jest w partnerstwie trzech podmiotów: firmy pwn.pl sp. z o.o. (Lider), Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (Partner 1), Uniwersytetu Ekonomicznego w Wiedniu (Partner 2).

1. Uzasadnienie

Zmiana sytuacji społeczno-ekonomicznej w Polsce spowodowała konieczność wprowadzenia modyfikacji w systemie edukacji młodzieży. Jednym z kluczowych zagadnień stało się przygotowanie jej do zetknięcia się z realiami gospodarki rynkowej w tym także, wymagającego rynku pracy. W wyniku reformy edukacji w 2002 roku wprowadzono do szkół nowy przedmiot pod nazwą „Podstawy Przedsiębiorczości”, którego najogólniejszym celem kształcenia jest przygotowanie do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym oraz wykształcenie postaw rzetelnej pracy i przedsiębiorczości, co zostało zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. Nr 51, poz. 458). Jednak współczesne tendencje rozwoju cywilizacyjnego, prowadzące do kształtowania się społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy, wymagają stałej modernizacji procesu dydaktycznego na wszystkich poziomach edukacji. Dlatego też, w odpowiedzi na rosnącą potrzebę kształtowania postaw przedsiębiorczych i zwiększania świadomości ekonomicznej uczniów, konieczne jest stałe doskonalenie i aktualizowanie treści programowych i metodyki nauczania przedsiębiorczości. Znajduje to wyraz między innymi w regularnych zmianach wprowadzanych do podstawy programowej tego przedmiotu.

W ramach pogłębionej diagnozy potrzeb w projekcie przeprowadzone zostały badania środowisk szkolnych poprzez:

1. Badania ankietowe. Przeprowadzone w październiku i listopadzie 2010 r. na terenie województwa dolnośląskiego. Ankietowaniem objęto pięć grup respondentów: uczniów szkół ponadgimnazjalnych (807 uczennic i uczniów z 22 szkół), nauczycieli przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” (56 osób), rodziców uczniów szkół ponadgimnazjalnych (153 osoby), studentów pierwszego roku (110 osób), przedsiębiorców (45 osób).
2. Badania fokusowe nauczycieli. Zgodnie z zapisami wniosku prowadzone w pięciu grupach, zrealizowane w okresie październik – listopad 2010 r. we Wrocławiu (2 grupy), w Jeleniej Górze, Legnicy i Wałbrzychu (po 1 grupie). W badaniu wzięło udział ogółem 70 nauczycieli, przy organizacji badań Partner 1 wykorzystał współpracę z ośrodkami doskonalenia nauczycieli zlokalizowanymi na terenie województwa dolnośląskiego.
3. Analizę źródeł wtórnych (literatura specjalistyczna, analiza dobrych europejskich praktyk).

Przeprowadzone badania potrzeb wskazały na wiele problemów i potrzeb grup docelowych. Z punktu widzenia grupy docelowej nauczycieli zidentyfikowano problemy i potrzeby w odniesieniu do:

- a) programu nauczania,
- b) metod i środków kształcenia,
- c) warunków organizacyjnych prowadzenia lekcji oraz
- d) potrzeb szkoleniowych.

Ad a). W obszarze programu nauczania, główne problemy to:

- zbyt rozbudowana podstawa programowa – założenia nie możliwe do zrealizowania,
- brak dopasowania zapisów podstawy programowej do specyfiki szkoły,
- pokrywanie się materiału z innymi przedmiotami (zwłaszcza w szkołach ekonomicznych),

- obecne programy kładą nacisk bardziej na zdobywanie wiedzy teoretycznej niż kształtowanie postaw i rozwijanie umiejętności praktycznych. W konsekwencji nie przygotowują do wejścia na rynek pracy.

Opracowywany w ramach projektu program ukierunkowany jest na kształtowanie w uczniach postaw i cech, umiejętności twardych oraz umiejętności miękkich. Ogólnie na kształtowanie kompetencji. Uzupełniony jest o treści związane z finansami przedsiębiorstwa i finansami osobistymi oraz zarządzania w warunkach wielokulturowych. Uwzględnia także specyficzne zagadnienia wchodzące w zakres egzaminu zawodowego (szkoły zawodowe). Obecna podstawa programowa teoretycznie daje możliwości kształtowania postaw i umiejętności, dopiero treści programu dają możliwości przygotowania uczniów do aktywnego uczestnictwa w życiu gospodarczym, co znalazło praktyczny wyraz w koncepcji innowacyjnego programu nauczania wypracowywanego w projekcie.

Ad. b) W obszarze metod i środków kształcenia, w trakcie pierwszej fazy realizacji projektu, zdiagnozowano ze strony nauczycieli główne problemy, wśród których warto zwrócić uwagę na:

- zbyt mały udział zajęć praktycznych i ćwiczeń,
- brak zajęć poszerzających wiedzę (kontakty z firmami, wyjazdy edukacyjne itp.),
- brak jednego źródła pozyskiwania interesujących materiałów do prowadzenia lekcji, np. platformy edukacyjnej dla nauczycieli „Podstaw Przedsiębiorczości” oferującej dostęp do materiałów, co w opinii nauczycieli warunkuje skuteczność nauczania. Obecnie nauczyciele korzystają ze stron www, tradycyjnych podręczników, ogólnodostępnych prezentacji. Nauczyciele nie korzystają z e-booków i oczekują kompleksowego wsparcia procesu dydaktycznego (szkolenia, scenariusze, prezentacje, zestawy zadań), oczekują ciekawych materiałów do wykorzystania na tablicy interaktywnej,
- niska jakość dostępnych scenariuszy lekcji,
- brak zeszytów/zestawów ćwiczeń,
- niska jakość dostępnych prezentacji i ich niedopasowanie do poszczególnych programów,
- wysokie oczekiwania nauczycieli w zakresie wzorów druków, formularzy, filmów edukacyjnych, itp.
- brak ukierunkowania na kształtowanie umiejętności i postaw w dostępnych programach i narzędziach, które bardziej koncentrują się na wpajaniu wiedzy w ucznia bez wymagania postaw aktywnych i twórczego podejścia do rozwiązywania problemów,
- trudny dostęp do gier dydaktycznych i symulacji biznesowych, niska jakość gier dostępnych na rynku,
- brak możliwości pracy w grupach (brak propozycji rozwiązań w przypadku dużych zespołów klasowych),
- w nieznacznym stopniu wykorzystywanie nowoczesnych technologii informacyjnych.

Powodem takiej sytuacji jest: zakorzenienie w kulturze i metodach pracy nauczycieli metod podawczych zorientowanych na przekazywanie wiedzy teoretycznej oraz wymagania podstawy programowej.

Zgodnie z literaturą przedmiotu, kształtowanie umiejętności jest dużo bardziej skuteczne, gdy wykorzystuje się metody aktywne, głównie metody problemowe (np. gry dydaktyczne i symulacje). Rola nauczyciela to rola organizatora i koordynatora pracy uczniów. Metody aktywne charakteryzują się różnorodnością i atrakcyjnością, a także wysoką skutecznością. W tym obszarze realizacja projektu w znacznej mierze pozwoli na niwelowanie zdiagnozowanych problemów i potrzeb.

Ad. c) W obszarze warunków organizacyjnych nauczania zdiagnozowano następujące problemy:

- zbyt mały wymiar godzinowy przypadający na przedmiot,
- zbyt liczne klasy, nie dzielone na podgrupy,
- brak możliwości korzystania z nowoczesnych technologii w stopniu wymaganym ze względu na specyfikę przedmiotu,
- brak planowania lekcji w blokach dwugodzinnych,
- niski status przedmiotu w porównaniu z innymi przedmiotami,

- brak dostatecznego wyposażenia klas (komputer, rzutnik) – potrzeba uzupełnienia sprzętu multimedialnego.

W odniesieniu do powyższych problemów realizowany projekt przewiduje ich wyeliminowanie w znacznym zakresie, przede wszystkim w obszarze planowania organizacji lekcji, oferowania zadań realizowanych w mniejszych grupach, wyposażenie w sprzęt pracowni „Podstaw Przedsiębiorczości” w szkołach, w których testowany będzie program oraz podniesienie rangi tego przedmiotu (zwłaszcza ze względu na silne zaangażowanie w prowadzenie lekcji pracowników naukowo – dydaktycznych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu).

Ad. d) W obszarze szkolenia i doształcania nauczycieli zidentyfikowano następujące obszary wymagające doskonalenia: potrzeby przykładów z praktyki, wiedzy z ekonomii, funkcjonowanie giełdy, psychologii pracy zespołowej, metodyki prowadzenia gier i symulacji, szkolenia z metodyki prowadzenia zajęć, szkolenie z obsługi platformy, potrzeba prezentacji lekcji pokazowych.

W grupie uczniów przeprowadzone badania pozwoliły ustalić:

- w obszarze treści programu: przeładowany program bez konkretów i szczegółów, ale brakuje mu istotnych kwestii; potrzeba kształtowania postaw przedsiębiorczych wynikająca z zainteresowania tematami związanymi z uczestnictwem w życiu gospodarczym,
- w obszarze metod dydaktycznych: głównie wykład, rzadziej dyskusja dominują na lekcjach. Uczniowie nie chcą czytać tekstów i pracować w domu nad projektami chcą pracować tylko na lekcjach metodami aktywnymi, w innym przypadku nie widzą możliwości kształtowania postaw i umiejętności. Głównie korzystają z podręcznika i sygnalizują potrzebę uatrakcyjnienia instrumentarium (rzutnik multimedialny, tablica interaktywna). Ogólnie, uczniowie oceniają lekcje jako mało atrakcyjne, nie widzą też związku z przyszłym życiem zawodowym i powodzeniem na rynku pracy. Preferują metody aktywne.

Pogłębiona diagnoza potrzeb pozwoliła stwierdzić, że oczekiwania grup docelowych znacznie wykraczają poza zakres zadań pierwotnie przewidzianych do realizacji w projekcie, zwłaszcza w odniesieniu do różnorodności metod nauczania oraz gotowych pomysłów na zadania, ćwiczenia, gry dydaktyczne. Zdaniem nauczycieli w większości jedynie przyuczonych do nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości”, a nie posiadających wykształcenia ekonomicznego, swobodne stosowanie przez nich wypracowanego w projekcie programu wymaga dodatkowego przygotowania bardziej szczegółowych niż to założono we wniosku o dofinansowanie materiałów dla nauczycieli. Sugestie te uwzględniono modyfikując pakiet produktów dodatkowych.

Podsumowując, skala występowania wymienionych problemów jest zróżnicowana, w zależności od szkoły. Tylko szkoły wiodące w rankingach wskazują mniej problemów, natomiast zdecydowana większość uznaje je za ograniczające możliwości realizowania programu ukierunkowanego na umiejętności i postawy. Konsekwencje istnienia zidentyfikowanych problemów to przede wszystkim: brak zainteresowania uczniów przedmiotem, nieatrakcyjność zajęć, brak przełożenia treści przedmiotu na wzrost zainteresowania uczniów problemami aktywnego uczestnictwa w życiu gospodarczym. W efekcie brak kształtowania postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży.

Konsekwencje istnienia zidentyfikowanych problemów występują we wszystkich typach szkół i mają niekorzystny wpływ na efekty uczenia się uczennic/uczniów. Obecne metody nauczania przedsiębiorczości uczą treści, a nie pracują w kierunku wykształcenia postaw przedsiębiorczych. Nauczyciele rzadko dostrzegają, że skostniałe metody nauczania, brak działań podnoszących zainteresowanie przedmiotem, brak pomocy systemowej w uczeniu uczenia się ma kapitalne znaczenie dla osiągnięć ucznia. Wiele zatem czynników wpływa na to, iż uczennice/uczniowie nie mają kompetencji, które powinny być kształcone na przedmiocie „Podstawy Przedsiębiorczości”, a są niezbędne w różnorodnych dziedzinach życia, tak naukowych, jak i o wymiarze praktycznym.

Druga faza projektu (wdrożenie) pozwoli na przetestowanie w wybranych szkołach wypracowanego, w pierwszym etapie realizacji projektu, rozwiązania. Testowanie będzie polegało na realizacji programu zarówno w ramach systemowych godzin z przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości”, jak i dodatkowych pozalekcyjnych zajęć, finansowanych ze środków projektu. W przypadku akceptacji wypracowanych w projekcie rozwiązań przez instytucje zaangażowane w system oświaty w Polsce, ich pełne upowszechnienie

mogłoby być możliwe np. poprzez zastosowanie programu w ramach lekcji z przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” lub wykorzystanie dodatkowych, pozostających w gestii dyrektora szkoły godzin.

2. Cel wprowadzenia innowacji

We wniosku o dofinansowanie projektu został określony cel ogólny oraz trzy cele szczegółowe prowadzące do osiągnięcia celu ogólnego. Celem ogólnym jest wykształcenie w uczniach szkół ponadgimnazjalnych do 2013 r. postaw przedsiębiorczych, które doprowadzą do zwiększonego zainteresowania kontynuacją kształcenia na kierunkach o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy. Cele szczegółowe, to:

1. Dopasowanie programów nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości” do trendów europejskich.
2. Uatrakcyjnienie zajęć z „Podstaw Przedsiębiorczości” poprzez wprowadzenie nowych narzędzi opartych o nowoczesne technologie i aktywne formy nauczania.
3. Wypracowanie i testowe wdrożenie nowatorskiego innowacyjnego programu nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości” (produkt finalny).

Cele wprowadzenia innowacji są takie same, jak cele określone we wniosku o dofinansowanie. W niniejszym dokumencie doprecyzowano wskaźniki stosowane do weryfikacji osiągnięcia poszczególnych celów, sposób ich pomiaru, wartości satysfakcjonujące świadczące o realizacji danego celu, a tym samym stan docelowy po wprowadzeniu innowacji. Ponieważ częściowo cele zostały sformułowane w sposób produktowy, niektóre z zaproponowanych wskaźników mają również taki charakter. Dla poszczególnych celów szczegółowych sposób weryfikacji będzie następujący:

Cel szczegółowy nr 1. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez:

- opracowanie diagnozy potrzeb uwzględniającej analizę SWOT dotychczasowych rozwiązań z punktu widzenia głównych grup docelowych projektu (uczniów, nauczycieli) i uwzględnieniu wyników tej analizy w wypracowanym w ramach projektu produkcie finalnym,
- opracowanie raportu nt. dobrych europejskich praktyk w zakresie nauczania przedsiębiorczości i wykorzystanie wybranych wzorców w wypracowanym w ramach projektu programie nauczania.

Bezpośredni pomiar będzie bazował na weryfikacji następujących wskaźników: opracowanie 1 kompleksowej diagnozy potrzeb, opracowanie 1 raportu nt. dobrych europejskich praktyk. Osiągnięcie celu w sensie stanu docelowego, określającego stopień dopasowania programu do trendów europejskich podlegać będzie walidacji Zewnętrznej zespołu ewaluacyjnego. O realizacji założonego celu świadczyć będzie pozytywna ocena dopasowania programu do potrzeb grup docelowych oraz do trendów europejskich (kryterium adekwatności), bazująca na analizie dokumentacji projektowej (desk research). Dodatkowa weryfikacja to opinia partnera zagranicznego w zakresie efektywnego wykorzystania dobrych europejskich praktyk (skuteczność i racjonalność wyboru metod). Pomiar dokonany zostanie na podstawie karty kontrolnej oceny wdrażania programu w losowo wybranych 10% szkół testujących produkt finalny (po I i II etapie testowania). Stan docelowy zakłada pozytywną ocenę dla 2/3 wybranych metod.

Cel szczegółowy nr 2. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez:

- w sensie produktowym: opracowanie portalu przedsiębiorczości, opracowanie gier symulacyjnych i zarządczych, opracowanie e-podręczników; wskaźniki: 1 portal, 3 gry, 1 e-podręcznik dla uczniów, 1 e-podręcznik dla nauczycieli zawierający scenariusze zajęć i zadania do rozwiązania przez uczniów do wykorzystania w trakcie lekcji; pomiar wskaźników bazuje na powstaniu i pozytywnej akceptacji przez Opiekuna merytorycznego projektu zaproponowanych rozwiązań. Stan docelowy zakłada pozytywną opinię Opiekuna merytorycznego dla wszystkich przygotowanych w ramach projektu rozwiązań,
- w sensie rezultatów: pozytywna ocena min. 60% uczniów na temat nowych narzędzi zastosowanych przy realizacji zajęć (portal przedsiębiorczości, gry symulacyjne i zarządcze, e-podręczniki) oraz pozytywna ocena min. 60% nauczycieli na temat nowych narzędzi i gotowość do dalszego ich stosowania w procesie nauczania. Pomiar dokonany zostanie na podstawie kwestionariusza ankietowego skierowanego do nauczycieli i uczniów, będzie bazował na subiektywnych ocenach grup docelowych projektu.

Cel szczegółowy nr 3. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez:

- w sensie produktowym: wypracowanie nowatorskiego innowacyjnego programu nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości”. Weryfikacja osiągnięcia tego celu wynikać będzie z pozytywnej oceny KST produktu finalnego.
- w sensie produktowym: testowe wdrożenie nowatorskiego innowacyjnego programu nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości”. Weryfikacja bazowała będzie na danych dotyczących liczby szkół, które zgłosiły chęć wzięcia udziału w projekcie oraz zgłosiły innowację pedagogiczną (warunek konieczny wdrożenia). Z założenia liczba szkół powinna wynieść co najmniej 30 (stan pożądany).
- w sensie rezultatów: pozytywna ocena nauczycieli i dyrektorów szkół. Oceny pozyskiwane będą na podstawie badań ankietowych prowadzonych po zakończeniu I, II i III semestru. Kwestionariusze będą zawierały pytania koncentrujące się na ocenie nowatorstwa rozwiązań oraz ocenie proponowanych metod nauczania i uczenia się. Dwa pierwsze badania będą miały na celu zebranie uwag służących udoskonaleniu produktu, ostatnie jego ocenę. Wartości satysfakcjonujące to w ostatnim badaniu 70% opinii potwierdzających nowatorstwo rozwiązań oraz skuteczność i adekwatność metod.

W przypadku każdego z celów szczegółowych zakłada się pozyskanie w końcowej fazie testowania opinii Zewnętrznego zespołu ewaluacyjnego, dotyczącej jakości programu w kontekście innowacyjności, adekwatności, skuteczności, użyteczności i efektywności. O osiągnięciu zakładanych celów szczegółowych świadczyć będzie ocena co najmniej dobra w każdym z wyżej wymienionych obszarów.

Dodatkowo monitorowane będą wskaźniki wprost lub pośrednio odnoszące się do celu ogólnego i idei projektu. Zakłada się pomiar m.in.:

- wzrostu postaw przedsiębiorczych (odpowiedni test umiejętności i dojrzałości przedsiębiorczej na wejściu do projektu i wyjściu z projektu – pozytywna zmiana u min. 70% uczestników – uczniów)
- oceny rangi przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” (wzrost znaczenia u 20% uczennic i uczniów biorących udział w projekcie, czas pomiaru jw.)
- gotowości nauczycieli do stosowania wypracowanego programu w dalszej pracy dydaktycznej (po zakończeniu projektu) u co najmniej 50% populacji testowej (sposób badania – ankieta, czas – na zakończenie projektu).

3. Opis innowacji, w tym produktu finalnego

Proponowana innowacja, jej adresaci i efekty wdrożenia nie uległy zmianie w stosunku do zapisów wniosku o dofinansowanie. Innowacja wpisuje się w dwa wymiary innowacyjności: wymiar grupy docelowej oraz wymiar problemu. Innowacyjność w wymiarze grupy docelowej polega na kierowaniu wsparcia do uczniów dotychczas wspieranych nieskutecznymi metodami. Projekt dotyczy problemu, który jest rozpoznany ale stosowane narzędzia interwencji są niewystarczające i nieskuteczne, zakłada wypracowanie innowacyjnych narzędzi i nowatorskich metod działania.

Na czym polega innowacja

W związku ze zmianami dokonany w obszarze wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, wprowadzonymi rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. nr 4, poz. 17) we wrześniu 2012 r. w szkołach ponadgimnazjalnych zacznie obowiązywać nowa podstawa programowa. W odróżnieniu od aktualnie obowiązującej Podstawa programowa dla przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” jest w nowym zapisie taka sama dla wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych.

Innowacja pedagogiczna polega na opracowaniu programu „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” i wdrożeniu go w 30 szkołach ponadgimnazjalnych na terenie województwa dolnośląskiego (LO, technikum, ZSZ) w ciągu dwóch lat. Innowacja zakłada nowatorskie rozwiązania programowe, metodyczne i organizacyjne, mające na celu poprawę jakości pracy szkoły w zakresie kształcenia u uczniów szkół ponadgimnazjalnych postaw przedsiębiorczych. W efekcie ma to doprowadzić do zwiększonego zainteresowania kontynuacją kształcenia na kierunkach studiów o kluczowym znaczeniu dla gospodarki.

Nowatorstwo programowe polega na tym, że w ramach projektu zostanie opracowany program, stanowiący opis sposobu realizacji celów i zadań ustalonych w nowej podstawie programowej. Wdrożenie innowacji

pozwole na skuteczne wyprzedzenie zdarzeń, które wymuszają zmiany (pisanie przez nauczycieli programów własnych zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników - Dz.U. Nr 89, poz. 730) i w sposób metodyczny przygotowanie się do nich ponieważ innowacyjny program nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości” zostanie wypracowany i częściowo przetestowany jeszcze przed wejściem w życie nowej podstawy programowej, zatem, z pierwszym dniem jej obowiązywania, będzie już dostępny, w formie zweryfikowanej o wnioski z pierwszego etapu testowania. W zależności od możliwości uczniów oraz warunków w danej szkole, nauczanie przedsiębiorczości z wykorzystaniem innowacyjnego programu „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” może być zindywidualizowane na płaszczyźnie programowej poprzez wybór przez nauczyciela odpowiedniego zakresu (szerokości) i stopnia szczegółowości (głębokości) omawianych zagadnień, co pozwoli na realizację poszczególnych punktów programu według różnego stopnia trudności (zagadnienia podstawowe, rozszerzające i dopełniające).

Nowatorskie rozwiązania metodyczne dotyczą prowadzenia części zajęć (określonych w programie) wskazanymi metodami aktywizującymi. Autorzy wskazują te metody, które ich zdaniem najlepiej sprawdzają się w nauce przez działanie. Nauczyciel poprzez wybór odpowiednich ćwiczeń, przypadków i gier dydaktycznych spośród szerokiego zestawu metod aktywizujących dołączonego do każdego scenariusza lekcji, a także poprzez wybór jednego z trzech poziomów trudności wykorzystywanych symulacji (łatwy, średni, zaawansowany) będzie mógł indywidualizować pracę w poszczególnych zespołach klasowych. Nowy program wypracowany w ramach projektu nie tylko będzie pozwalał na osiągnięcie lepszych wyników nauczania (przez zastosowanie aktywizujących metod i nowatorskich narzędzi), ale także pozwoli na dostosowanie metod i zakresu treści do możliwości i potrzeb uczniów, kształtując u nich nie tylko postawy przedsiębiorcze, także pobudzając kreatywność, jak również ucząc samodzielności, aktywności i odpowiedzialności w podejmowaniu decyzji oraz umożliwiając zdobycie wiedzy przez praktyczne doświadczenie.

Od strony organizacyjnej innowacja polega na tym, że szkoły muszą spełnić określone wymagania, aby zrealizować założone w programie cele. Dotyczą one zarówno tygodniowego rozkładu zajęć dla uczniów oraz wyposażenia pracowni do nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości”. Zakłada się, że innowacja realizowana będzie w szkołach, które dobrowolnie zgłosiły chęć jej wprowadzenia.

Komu służy, kto będzie mógł ją wykorzystywać w przyszłości (grupy docelowe)?

Innowacja służy dwóm grupom docelowym: uczniom szkół ponadgimnazjalnych (grupa odbiorców) i nauczycielom przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” (grupa użytkowników).

Nauczyciele otrzymają nowy, atrakcyjny program nauczania „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” wykorzystujący nowatorskie metody oparte o nowoczesne technologie. Zakres merytoryczny, jak również metody prowadzenia zajęć zaproponowane w programie są silnie zorientowane nie na podawcze przekazywanie wiedzy teoretycznej, ale na kształtowanie postaw i naukę umiejętności praktycznych. Autorzy programu koncentrują się na pracy własnej uczniów, samodzielnym zdobywaniu doświadczeń i działaniach praktycznych. Duży nacisk kładą na praktyczne wykorzystanie wiedzy w sytuacji napotkania konkretnego problemu. Umożliwia to:

- kształtowanie u uczniów postaw i cech, takich jak: kreatywność, właściwa samoocena, otwartość, asertywność, dążenie do samodoskonalenia,
- rozwijanie tzw. „twardych umiejętności” (hard skills), w tym m.in. organizacji pracy własnej oraz zdobywania, gromadzenia i porządkowania danych i informacji,
- rozwijanie tzw. „miękkich umiejętności” (soft skills), jak np. umiejętności komunikacji, pracy w zespole, budowania zespołu, wywierania wpływu społecznego, itp.

W wymiarze docelowym użytkownikami i odbiorcami innowacji mogą być uczniowie i nauczyciele uczący przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych z terenu całej Polski, a produkt finalny będzie mógł być wdrożony w każdej z tych szkół. Program zakłada realizację celów na trzech poziomach wymagań, co pozwala na jego realizację zarówno w grupie uczniów szczególnie uzdolnionych, jak i tych, o szczególnych potrzebach edukacyjnych. Dodatkowo program posiada walory wychowawcze – założenie pracy zespołowej uczniów pozwala na kształtowanie postaw prospołecznych i powszechnie pożądaných zachowań.

Jakie warunki muszą być spełnione, by innowacja działała właściwie?

Aby innowacja działała właściwie autorzy programu zalecają realizację przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” w wymiarze:

- 2 godziny tygodniowo w 2 klasie liceum ogólnokształcącego,
- 2 godziny tygodniowo w 3 klasie technikum,
- 1 godzinę tygodniowo w 2 klasie zasadniczej szkoły zawodowej.

Zajęcia lekcyjne muszą być prowadzone w pracowni przeznaczonej do nauczania „Podstaw Przedsiębiorczości”, część w sali wyposażonej w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu dla uczniów (źródło informacji, narzędzia do wykonywania ćwiczeń), wideoprojektor i laptop dla nauczyciela, umożliwiające wykorzystanie m.in. prezentacji multimedialnych.

Ważnym, choć nie niezbędnym dla prawidłowego działania innowacji, elementem wyposażenia pracowni powinna być podręczna biblioteczka, w której powinny się znaleźć:

- e-podręcznik,
- przewodnik dla nauczyciela,
- prasa, np.: „Rzeczpospolita”, „Puls Biznesu”, „Gazeta Prawna”,
- uzupełniająca literatura fachowa,
- komplet bieżących roczników statystycznych,
- wybrane akty prawne (Kodeks pracy, Kodeks cywilny, Kodeks handlowy, Ustawa o działalności gospodarczej, itd.)

Zaleca się podział klasy na grupy, jako warunek stosowania aktywizujących metod nauczania, w tym pracy metodą projektu i symulacji.

Dodatkowo uczniowie i nauczyciele będą mogli korzystać z platformy edukacyjnej, która stanie się miejscem nauki, eksperymentów, dyskusji i wymiany doświadczeń. Miejsce tradycyjnego podręcznika zajmie e-book, a komputer i multimedia staną się narzędziami wykorzystywanymi podczas zajęć. Nauczyciele zostaną przygotowani do realizacji nowego programu poprzez szkolenia prowadzone w trybie blended learning. Szkolenia w formie e-learningowej będą dostępne dla zainteresowanych (nie uczestniczących w projekcie) na portalu.

Jakie efekty może przynieść jej zastosowanie?

Oczekiwanym efektem zastosowania innowacji jest wykształcenie w uczniach szkół ponadgimnazjalnych postaw przedsiębiorczych, które doprowadzą do zwiększonego zainteresowania kontynuacją kształcenia na kierunkach o kluczowym znaczeniu dla gospodarki.

Prowadzenie zajęć w sposób umożliwiający uczniom podejmowanie samodzielnych działań i wykazywanie inicjatywy, pobudzanie ich do samodzielnego myślenia i twórczego rozwiązywania problemów, ukazywanie konkretnych problemów i sposobów ich rozwiązania, przewidywanie sytuacji i planowanie przyszłych działań. pozwoli rozwinąć kompetencje kluczowe, w tym inicjatywę i przedsiębiorczość. Stanowią one wsparcie nie tylko w codziennym życiu prywatnym i społecznym, ale także w miejscu pracy - pomagają wykorzystywać szanse i unikać zagrożeń.

Nauczyciele poprzez realizację podstawy programowej w oparciu o program „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” wzbogacą swój warsztat pracy, wykorzystując zaproponowane scenariusze zajęć, propozycje ćwiczeń oraz ICT (technologie informacyjno-komunikacyjne). Oczekuje się wzrostu przekonania i gotowości do powszechnego stosowania metod aktywizujących, lepszego przygotowania do prowadzenia zajęć oraz powstania potrzeby wymiany doświadczeń z innymi nauczycielami pracującymi w podobny sposób (portal wiedzy, seminaria, konferencje).

Wszystkie działania zaproponowane w programie zorientowane są na aktywizację uczniów i działania praktyczne. Wśród metod nacisk położono na dwie: symulacje i projekty edukacyjne. Symulacje udostępnione będą na portalu wiedzy, dzięki czemu możliwe będzie wykorzystanie mechanizmu rywalizacji pomiędzy zaangażowanymi grupami lub pojedynczymi uczniami. Uczniowie będą podejmować decyzje, będą je modyfikować i doskonalić, zdobywając tym samym wiedzę i rozwijając praktyczne umiejętności. Opracowane symulacje umożliwią nie tylko zdobywanie wiedzy, podnoszenie świadomości ekonomicznej i rozwijanie umiejętności, ale również sprawdzanie i utrwalanie wiedzy i umiejętności rozwijanych przy wykorzystaniu innych metod. Projekty edukacyjne realizowane będą w dłuższym okresie (np. semestr, rok)

przez grupę uczniów lub indywidualnie. Głównie nastawione są na rozwijanie samodzielności, rozwijanie twórczego myślenia, wzmacnianie motywacji poznawczej, integrowanie wiedzy szkolnej i pozaszkolnej. Skierowane do grupy aktywnych uczniów, jako dodatkowa aktywność. Projekt edukacyjny stawia na wspólne działanie nauczycieli i uczniów. Sprzyja to osiągnięciu wysokich efektów uczenia się, rozwija samodzielność w podejmowaniu decyzji, zwiększa motywację uczniów, a także uczy dobrej organizacji pracy. Stosowanie tych metod pozwoli na zwiększenie kompetencji społecznych zarówno u nauczycieli, jak i u uczniów. Należy oczekiwać lepszych efektów kształcenia oraz dokonywania przez uczniów świadomych wyborów związanych z kontynuacją kształcenia lub podejmowaniem pracy zawodowej.

Jakie elementy obejmować będzie innowacja?

Podstawowym instrumentem innowacji jest program nauczania „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie”. Program uwzględnia specyfikę nauczania w liceum ogólnokształcącym, technikum i zasadniczej szkole zawodowej. Jest propozycją innego, niż ogólnie przyjęty, sposobu organizowania procesu dydaktycznego i zdobywania wiedzy – zakłada naukę przez działanie. Uczniowie poprzez wykonywanie praktycznych ćwiczeń zaproponowanych przez nauczyciela będą nabywać określone w programie umiejętności i wiedzę oraz kształtować oczekiwane postawy, a nie biernie przyjmować podawaną przez nauczyciela wiedzę.

Zgodnie z założeniami wniosku o dofinansowanie integralną część produktu finalnego stanowią będą produkty dodatkowe. Do produktów tych należą:

1. e-podręcznik (e-book) – przeznaczony dla ucznia, zawierający treści przekazywane w ciekawy, interaktywny sposób. Nieodłącznym elementem książki elektronicznej jest „przewodnik” w formie piktogramu prowadzący po jej poszczególnych częściach i zakładkach. Dla słów kluczowych zamieszczony będzie link rozwijający ich definicje podane w przystępny, obrazowy sposób. Forma opracowywanego e-booka pozwala na korzystanie z niego samodzielnie przez ucznia (po zajęciach lekcyjnych), jak również w trakcie lekcji przy pracy z całą klasą.
2. Prezentacje multimedialne – obejmujące 20 tematów, przeznaczone dla nauczycieli, dające możliwość samodzielnego kształtowania treści slajdów. Prezentacje stanowią mają podsumowanie lekcji poświęconych danemu tematowi / szerszemu zagadnieniu poprzez wprowadzenie w ostatniej fazie nauki uporządkowanej wiedzy powiązanej z wcześniej wykonanymi ćwiczeniami praktycznymi. W niektórych przypadkach stanowią swoistego rodzaju przewodnik po lekcji, w którym wiedza przepływa się z aktywnością uczniów.
3. Scenariusze lekcji – zawierające szczegółowe wskazówki i przykłady do przeprowadzenia 20 tematów, przeznaczone dla nauczycieli, ułatwiające organizację lekcji wg nowej podstawy programowej w ciekawej dla uczniów formie, zakładające nowy sposób grupowania treści i nabywania przez uczniów określonych, związanych z nimi umiejętności.
4. Zestawy zadań – obejmujące 20 tematów, materiał przeznaczony dla nauczycieli do pracy z uczniami w trakcie lekcji i programowania ewentualnych prac domowych. Materiał dostępny również w wersji elektronicznej, dającej możliwości uatrakcyjnienia lekcji (np. krzyżówki, quizy, itp.). Zadania mają różny poziom trudności i dają możliwość indywidualizacji kształcenia.
5. Gry edukacyjne – trzy symulacje biznesowe pozwalające na podejmowanie przez uczniów decyzji i działań w środowisku wirtualnym stanowiącym symulację sytuacji rzeczywistych. Przeznaczone głównie dla uczniów, do pracy samodzielnej i w małych grupach (również w trakcie lekcji obowiązkowych i dodatkowych), bardzo efektywne narzędzie w kształtowaniu postaw decyzyjnych, pro przedsiębiorczych, samodzielnych.
6. e-instrukcje – zasób przewidziany dla uczniów (pośrednio nauczycieli) zawierający opisy i wyjaśnienia związane z ideą i funkcjonowaniem gier symulacyjnych (założenia, zasady funkcjonowania, sposób postępowania, możliwe warianty, sytuacje przewidywalne i w warunkach ryzyka, itd.).
7. Projekty edukacyjne – 10 propozycji projektów dla grup uczniowskich pracujących pod okiem nauczyciela. Według wyników badań i analiz europejskich jedna z najskuteczniejszych form kształtowania postaw przedsiębiorczych w procesie nauki „Podstaw Przedsiębiorczości”. W projekcie wprowadzona eksperymentalnie, testowana na chętniej grupie uczniów.

8. Portal wymiany wiedzy – medium umożliwiające realizację szkoleń dla nauczycieli, dostęp do materiałów, wymianę doświadczeń pomiędzy nauczycielami / uczniami, dyfuzję wiedzy, upowszechnianie dobrych praktyk, ponadto stworzenie wirtualnego rynku konkurencyjnego (gry, konkursy, rywalizacja) oraz wymianę informacji.

Dodatkowe elementy związane z wdrażaniem innowacji to: szkolenia nauczycieli w systemie blended learning, wizyty studyjne nauczycieli w Uniwersytecie Ekonomicznym w Wiedniu, organizacja Dni przedsiębiorczości na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, organizacja konkursów nt. przedsiębiorczości.

4. Plan działania w procesie testowania produktu finalnego

Plan działania w procesie testowania generalnie nie uległ zmianom w stosunku do zapisów wniosku o dofinansowanie. Zmieniła się jedynie liczba godzin zajęć lekcyjnych i dodatkowych w wyniku dopasowania do wypracowanego w projekcie programu nauczania zgodnego z nową podstawą programową. Opracowana innowacja będzie testowana w 30 szkołach ponadgimnazjalnych zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego. Wybór Dolnego Śląska jako obszaru testowania podyktowany został głównie zapewnieniem reprezentatywności testowania (wg GUS województwo dolnośląskie dla większości cech diagnostycznych odpowiada średniej krajowej). Nie bez znaczenia były też kwestie logistyczne – lokalizacja w jednym województwie pozwala na częstsze kontakty partnerów projektu z nauczycielami i uczniami. Wymiar testowania obejmuje nauczycieli i uczniów 30 szkół (min. 45 nauczycieli i min. 1200 uczniów). Zaplanowana w projekcie struktura grup 50% licea, 35% technika i 15% szkoły zawodowe, wynika z liczby uczniów w województwie w poszczególnych typach szkół. Zgodnie z powyższymi założeniami i wynikami rekrutacji udział w projekcie weźmie 15 liceów ogólnokształcących, 11 techników oraz 4 zasadnicze szkoły zawodowe. Struktura ta odpowiada z jednej strony strukturze uczniów, z drugiej pozwala na testowanie produktu we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych, których funkcjonowanie jest przewidywane w latach przyszłych (nie uwzględniono liceów profilowanych w związku z planowaną likwidacją i już obecnie występowaniem incydentalnym). Powyższe założenia gwarantują zachowanie reprezentatywności próby i stwarzają możliwości wnioskowania statystycznego. W każdej ze szkół zakwalifikowanych do fazy testowania udział w projekcie wezmą dwa oddziały klasowe w ramach zajęć obowiązkowych oraz jedna grupa uczniów w ramach zajęć dodatkowych.

Proces testowania będzie przebiegał zgodnie z poniżej zaprezentowanymi etapami:

1. Rekrutacja szkół do projektu. Działania w ramach tego etapu zostały przeprowadzone w pierwszej fazie realizacji projektu, co związane było z wymogiem zgłoszenia przez szkoły programu do kuratorium jako innowacji pedagogicznej. Zgłoszenie takie zgodnie z Rozporządzeniem MEN (Dz.U. z 2002, nr 56, poz. 506) może nastąpić najpóźniej do dnia 31 marca, a poprzedzone musi być uzyskaniem zgody nauczycieli i przyjęciem uchwały rady pedagogicznej, a tam gdzie to konieczne dodatkowo pozyskaniem pozytywnej opinii rady szkoły. Przeprowadzenie rekrutacji w pierwszej fazie dało również optymistyczny obraz zainteresowania szkół wdrażaniem proponowanego innowacyjnego programu. Chęć udziału w projekcie zgłosiło 59 szkół. W ramach kryteriów rekrutacyjnych uwzględniono wcześniejszy udział w projektach europejskich (0-3 pkt), udział uczniów w olimpiadach przedmiotowych (0-3pkt), organizowanie konkursów wewnątrzszkolnych z zakresu „Podstaw Przedsiębiorczości” (0-1pkt), organizację spotkań biznesowych (0-2pkt), współpracę z uczelniami (0-2pkt) oraz inne opisane przez szkoły inicjatywy z zakresu przedsiębiorczości (0-4pkt). Maksymalna możliwa liczba punktów do uzyskania wynosiła więc 15 pkt. W przypadku zgłoszeń równoważnych kryterium decydującym była kolejność zgłoszeń. Brano jednak również pod uwagę kryterium zróżnicowania terytorialnego (ze względu na wielkość miast), co dodatkowo gwarantuje reprezentatywność próby testowej.
2. Przygotowanie do wdrożenia innowacyjnego programu w szkołach. Etap ten obejmuje przede wszystkim przygotowanie nauczycieli do pracy z nowym programem. Konieczne dla jego realizacji jest stworzenie portalu, w ramach którego zostanie opublikowana i przeprowadzona część e-learningowa szkoleń planowanych w systemie blended learning. Część zajęć tradycyjnych obejmuje 20 godzin szkoleń prowadzonych w 4 grupach (po ok. 15 nauczycieli) o charakterze przede wszystkim warsztatowym, w dużej mierze zbliżonych do planowanej formuły lekcji prowadzonych z uczniami w szkołach. W ramach tego etapu odbędą się również wizyty studyjne nauczycieli w

Uniwersytecie Ekonomicznym w Wiedniu, których głównym celem będzie obserwacja najlepszych europejskich praktyk w zakresie sposobów, metod i technik nauczania przedsiębiorczości ukierunkowanych na kształtowanie postaw. Szkoły doposażone zostaną w zestaw tablicy interaktywnej (tablica, wideoprojektor, drukarka), co umożliwi pełne wykorzystanie opracowanych w ramach projektu dodatkowych narzędzi wspomagających pracę z programem.

3. Pierwszy rok testowania i oceny programu w szkołach. Testowanie będzie się odbywało dwutorowo – w ramach zajęć obowiązkowych oraz zajęć dodatkowych. Zajęcia obowiązkowe obejmą 60 oddziałów klasowych z 30 szkół. W ramach tych zajęć testowany będzie program zgodny z nową podstawą programową, zakładający podejście od ćwiczeń i zdobywania umiejętności po poznawanie treści. W trakcie lekcji wykorzystywane będą przygotowane w projekcie narzędzia: zadania, gry symulacyjne, prezentacje multimedialne, e-book. Zgodnie z założeniami programu zajęcia obowiązkowe obejmują 76 godzin lekcyjnych w przypadku liceów i techników oraz 38 godzin lekcyjnych w przypadku zasadniczych szkół zawodowych. Dodatkowo uczniowie pracować będą samodzielnie, poza systemem zajęć szkolnych, z wykorzystaniem e-booka oraz realizując kolejne etapy gier kierowniczych i symulacji biznesowych (praca indywidualna i/lub w zespołach grupowych). W zajęciach dodatkowych uczestniczyć będą uczennice i uczniowie, którzy wyrażą chęć dodatkowego poszerzania wiedzy w ramach zajęć pozalekcyjnych. W trakcie zajęć dodatkowych realizowane będą w zespołach uczniów przede wszystkim zaproponowane projekty edukacyjne. Takie dwutorowe podejście, czyli osobne testowanie (na zajęciach dodatkowych i obowiązkowych), projektów edukacyjnych i pozostałych narzędzi, pozwoli na weryfikację wartości projektów jako skutecznej metody zdobywania i utrwalania umiejętności z zakresu przedsiębiorczości oraz kształtowania postaw przedsiębiorczych. Stanowiąc będzie więc sprawdzian w polskiej rzeczywistości dla tej metody dydaktycznej, która, jak wynika z dobrych europejskich praktyk, jest jedną z najlepszych w nauczaniu i uczeniu „Podstaw Przedsiębiorczości”. W pierwszym okresie testowania będzie na bieżąco prowadzony monitoring, którego narzędzia opisano w części piątej strategii. Wyniki bieżącego monitoringu będą stanowiły podstawę ewaluacji pierwszego okresu wdrażania produktu finalnego, zakończona wnioskami i propozycjami wprowadzenia ewentualnych zmian i korekt. Na etapie wnioskowania o skuteczności proponowanych w projekcie rozwiązań duża waga przywiązana zostanie do uwag zgłaszanych przez nauczycielki i nauczycieli oraz wniosków wynikających z obserwacji uczniów. Za organizację testowania, sprawozdawczość i ewaluację działań w ramach szkoły odpowiedzialny będzie Opiekun szkolny. Na etapie tym przewiduje się również przeprowadzenie wstępnej oceny produktu finalnego przez zewnętrzny zespół ewaluacyjny.
4. Drugi rok testowania i oceny programu w szkołach. Planowane działania są zgodne z przedstawionymi w poprzednim punkcie. Ewentualne zmiany mogą zostać wdrożone jako skutek zaleceń wynikających z ewaluacji przeprowadzonej w trakcie pierwszego etapu testowania. Na zakończenie drugiego okresu testowania zewnętrzny zespół ewaluacyjny wyda opinię na temat drugiej, zweryfikowanej, wersji produktu finalnego.

Uczestnicy procesu testowania otrzymają materiały dodatkowe szczegółowo opisane w punkcie trzecim strategii. W trakcie całego testowania przewidziano dodatkowe formy aktywności dla uczniów, a mianowicie udział w Dniach przedsiębiorczości na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu oraz w konkursach na temat przedsiębiorczości. Inicjatywy te powinny wzmocnić pozytywne oddziaływanie w obszarze kształtowania postaw przedsiębiorczych wśród uczniów, jak również wpłynąć na bardziej świadomy wybór przyszłej ścieżki edukacyjnej czy kariery zawodowej. Świadomym wyborom powinno natomiast towarzyszyć zwiększone zainteresowanie kontynuacją kształcenia na kierunkach o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy (m.in. świadomość popytu rynku na pracowników pożądaných zawodów).

Za monitoring i ewaluację wewnętrzną odpowiedzialny będzie ekspert ds. monitoringu. Jego zadania koncentrują się na opracowaniu planu, metod i narzędzi oraz na nadzorowaniu prowadzenia bieżącego monitoringu działań i osiąganych rezultatów, a także na przygotowaniu i analizie wyników badań monitoringowych (badania ankietowe, sprawozdania opiekunów szkolnych, itp.), ocenie efektywności działań oraz kontroli poprawności procesu testowania.

W przypadku stwierdzenia występowania braków, nieprawidłowości, czy niewykorzystanych szans, związanych z wdrażaniem produktu finalnego decyzje o wprowadzeniu ewentualnych modyfikacji leżeć będą po stronie Opiekuna merytorycznego projektu. Decyzje mające skutki finansowe uzgodnione muszą być wcześniej z Kierownictwem projektu.

Na każdym etapie testowania partnerstwo realizujące Projekt będzie zapewniać udział przedstawicieli grup docelowych w kształtowaniu produktu finalnego. Cykliczne badania grup docelowych w ramach działań ewaluacyjnych oraz spotkania członków zespołu projektowego z użytkownikami i odbiorcami, umożliwiające dyskusje nad ewentualnie pojawiającymi się problemami, pozwolą na wypracowanie ostatecznej wersji produktu finalnego najlepiej dopasowanej do potrzeb i oczekiwań ww. grup.

5. Sposób sprawdzenia, czy innowacja działa

Sprawdzanie skuteczności testowanej innowacji oraz jej efektów będzie dokonywane poprzez monitoring, ewaluację wewnętrzną i ewaluację zewnętrzną.

Monitoring pozwoli na rejestrowanie postępów z prowadzonych działań oraz weryfikację tempa i kierunku, w którym zmierza realizacja programu. Będzie polegał na zbieraniu, analizowaniu i interpretowaniu ilościowych i jakościowych danych w celu zapewnienia skutecznego realizowania programu, a tym samym osiągnięcia założonych celów. Monitorowaniu podlegać będą m.in.: uczestnictwo w zajęciach, zaangażowanie uczniów w wykonywanie projektów indywidualnych i zespołowych, podejmowanie inicjatyw przez uczniów, terminowość wypełniania zadań, wypełnianie ról w zespołach, samoocena, postępy i wyniki pracy uczniów na zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych, przyrost wiedzy i umiejętności, wykorzystywanie pomocy dydaktycznych oraz częstotliwość wspomagania nauczania technikami informatycznymi. Monitorowanie realizowanych zajęć odbywać się będzie poprzez: kontrolę frekwencji na zajęciach, obserwacje i rozmowy z uczniami i nauczycielami, bieżące obserwacje zajęć, testy sprawdzające bieżące opanowanie wiedzy i nabyte umiejętności, testy diagnostyczne sprawdzające kompleksowo nabyte umiejętności i opanowanie materiału, analizę obserwacji prowadzonych przez nauczycieli, ocen śródrocznych i końcowych uczniów oraz uczestnictwo uczniów w konkursach i olimpiadach.

Ewaluacja wewnętrzna pozwoli na szersze spojrzenie na program i sposób jego realizacji. Podstawowym zadaniem ewaluacji będzie stwierdzenie:

- a) czy realizacja programu innowacyjnego przebiega zgodnie z jego założeniami,
- b) czy uzyskuje się przewidywane efekty,
- c) czy należy dokonać weryfikacji i zmian w programie innowacyjnym,
- d) czy należy zaprzestać realizacji innowacji ze względu na powodowane szkody edukacyjne?

Ewaluacja programu „Być przedsiębiorczym – nauka przez działanie” będzie przebiegać w trzech fazach: refleksyjnej, kształtującej i podsumowującej.

Faza refleksyjna – to badanie opracowanego programu przed jego realizacją. Obejmuje ona wykonanie takich czynności, jak:

- zbadanie, czy przy budowaniu programu uwzględnione zostały wszystkie kryteria doboru i układu materiału nauczania danego przedmiotu,
- analiza relacji między poszczególnymi elementami i częściami programu,
- określenie trafności doboru materiału nauczania, metod, środków dydaktycznych, form organizacyjnych ze względu na przyjęte cele,
- analiza hipotetycznego funkcjonowania programu z pozycji ucznia, a więc czy program nie jest przeładowany, trudny, czy jego realizacja nie powoduje negatywnych skutków ubocznych.

Faza kształtująca – to badanie programu w toku jego realizacji. W tej fazie badać i analizować będziemy przebieg procesu kształcenia opartego na założeniach programu. Pytania kluczowe:

1. Czy w wyniku realizacji programu uczniowie rozwijają kompetencje kluczowe?
2. Czy w szkołach realizujących program widoczny jest wzrost zainteresowania wśród uczniów przedmiotem?
3. Jakie są odczucia i reakcje uczniów na temat procesu uczenia się nowym sposobem i stosowanych materiałów dydaktycznych (ankiety, ustne uwagi, indywidualne rozmowy)?

4. Czy program jest przydatny w pracy nauczyciela?
5. Czy jest przyjazny w realizacji?

Ewaluacja będzie dokonywana w oparciu o trzy kryteria: skuteczności, użyteczności oraz trafności. Pozwoli to na kompleksowe zbadanie procesu realizacji programu, a w konsekwencji umożliwi dokonanie ewentualnych zmian w programie oraz w systemie wdrażania programu, prowadzących do osiągnięcia założonych celów.

Stosować będziemy: obserwację, wywiady, badania pilotażowe, analizy, indywidualne rozmowy, itp.

W fazie podsumowującej dokonamy pomiaru osiągnięć uczniów, analizy końcowych efektów realizacji programu, oceny programu jako całości, ewentualnie porównamy z innymi programami i naniesiemy określone zmiany w programie i wypracowanych narzędziach.

Pytania kluczowe:

1. Czy cele wdrożenia programu zostały osiągnięte?
2. Czy uczniowie nabyli umiejętności założone w programie?
3. Jakie osiągnięcia mieli uczniowie podczas realizacji programu w obszarze wiadomości i kompetencji?
4. Czy nauczyciele zmienili dotychczas stosowaną metodologię pracy?
5. Jakie formy zajęć zaproponowane w programie są zdaniem nauczycieli najbardziej efektywne w realizacji treści innowacji?
6. Jakie czynniki sprzyjały, a jakie utrudniały realizację programu?
7. Jakie zmiany wprowadziliby nauczyciele w realizowanych treściach innowacji, formach lub metodach pracy?

Jest to ewaluacja za pomocą narzędzi pomiaru dydaktycznego jakimi są: testy wiedzy i umiejętności, sprawdziany, samoocena. Zastosujemy także: wywiady, grupowe sesje podsumowujące, ankiety oraz obserwacje zmian podczas realizacji programu.

Do przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej zostanie powołany, zgodnie z zasadą konkurencyjności, Zespół ewaluacyjny. Zespół dwukrotnie dokona oceny produktu finalnego oraz efektów jego wdrażania - po pierwszym roku testowania produktu oraz po kolejnym, trzecim semestrze testowania. W skład Zespołu wejdą osoby posiadające doświadczenie zawodowe w obszarze problemowym projektu, doświadczenie w procesie oceny oraz ewaluacji innowacji pedagogicznych.

Ewaluacja zewnętrzna będzie miała za zadanie:

1. Ustalenie, czy zostały osiągnięte zamierzone cele innowacji.
2. Udzielenie odpowiedzi na pytania:
 - a) Czy wypracowany produkt jest faktycznie lepszy, skuteczniejszy i bardziej efektywny od stosowanych dotychczas?
 - b) Czy proponowane podejście jest atrakcyjną alternatywą dla metod stosowanych wcześniej?
3. Sformułowanie wniosków i rekomendacji ukierunkowanych na wprowadzenie niezbędnych modyfikacji, korekt i poprawek do innowacji.
4. Sformułowanie oceny pozwalającej na określenie, czy osiągnięto efekty uzasadniające stosowanie innowacji na szerszą skalę.

6. Strategia upowszechniania

W obszarze upowszechniania uwzględnione zostaną działania związane z dotarciem do bezpośrednich użytkowników produktu finalnego, w szczególności oznaczające upowszechnianie produktu wśród zainteresowanych nauczycieli i dyrektorów szkół.

Przeprowadzona diagnoza potrzeb o charakterze wieloaspektowym pozwala określić działania w ramach strategii upowszechniania, które nie uległy zmianie w porównaniu do zapisów wniosku o dofinansowanie, zostały jedynie doprecyzowane i uszczegółowione.

Podstawowym celem strategii upowszechniania jest rozpowszechnianie wiedzy nt. przygotowywanego produktu, a po pozytywnej walidacji zintensyfikowane upowszechnianie wiedzy o finalnej wersji produktu.

Adresatami upowszechniania będą dyrektorzy i nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych jako podmioty decyzyjne w zakresie wdrożenia produktu finalnego. Przedmiotem upowszechniania będzie innowacyjny program nauczania przedsiębiorczości metodami aktywnymi z pełną obudową metodyczną (e-podręczniki, zbiór scenariuszy, projekty edukacyjne, symulacje biznesowe) oraz interaktywną (portal wiedzy, gdzie zamieszczone będą w atrakcyjnej formie wszystkie składowe produktu finalnego). Upowszechnianie będzie głównie ukierunkowane na promowanie aktywnych metod nauczania – nauka przez działanie oraz eksponowanie nabywania umiejętności i kształtowania postaw przedsiębiorczych wśród uczniów poprzez rozwiązywanie problemów. Takie podejście gwarantuje większe zainteresowanie uczniów przedmiotem. Ponadto wykorzystanie technologii ICT podnosi atrakcyjność przedmiotu w odbiorze ucznia. Strategia upowszechniania nakierowana jest głównie na nauczycieli – celem jest przekonanie ich, że aktywne metody w nauczaniu „Podstaw Przedsiębiorczości” są bardziej skuteczne i rzeczywiście kształtują umiejętności młodego człowieka sprawiając, że staje się on świadomy otaczającego świata gospodarczego. Przekonanie nauczycieli do produktu finalnego, głównie w obszarze metodycznym, powinno skutkować lepszymi rezultatami osiąganymi w procesie dydaktycznym, co w efekcie pozwoli na lepsze przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy i kontynuowania nauki na kierunkach adekwatnych dla gospodarki opartej na wiedzy.

Specyfika wypracowanego produktu finalnego sprawia, że strategia upowszechniania adresowana jest do bezpośrednich użytkowników – grup zainteresowanych tj. nauczycieli przedmiotów ekonomicznych, głównie „Podstaw Przedsiębiorczości” w szkołach ponadgimnazjalnych oraz dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych. W pierwszej kolejności ze szkół, które nie znalazły się w Projekcie. Działania upowszechniające obejmą swym zasięgiem szkołę z terenu całej Polski.

Podstawowe działania upowszechniające (realizowane przez Lidera i Partnera 1) będą obejmowały:

- Organizację i przeprowadzenie seminariów dla dyrektorów szkół i nauczycieli niebiorących udziału w Projekcie (min. 10 spotkań z elementami lekcji pokazowych, prezentacji portalu wiedzy oraz interaktywnego wsparcia procesu kształcenia w zakresie przedsiębiorczości – działanie realizowane przez Partnera 1. Zakładana liczba uczestników: min 100 osób.
- Przeprowadzenie lekcji pokazowych w szkołach niebiorących udziału w projekcie – działanie zorganizuje i przeprowadzi Partner 1 (30 dwugodzinnych lekcji).
- Ogłoszenia w mediach informujące o produkcie finalnym i jego skuteczności oddziaływania (15).
- Organizacja i przeprowadzenie 1 konferencji upowszechniającej krajowej – działanie, za które odpowiedzialny jest Lider (Partner 1 partycypuje). Planowana liczba uczestników min 100.
- Organizacja i przeprowadzenie 1 konferencji międzynarodowej (dwudniowej) – podmiot odpowiedzialny – Partner 1 (pozostali partnerzy projektu włączeni w działanie). Konferencja odbędzie się w siedzibie Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (Partner1). Planowana liczba uczestników to min. 100 osób.
- Przygotowanie i publikacja raportu z procesu testowania innowacyjnego programu zawierającego pełną wersję produktu finalnego– podmiot realizujący działanie: Partner 1 (1000 egzemplarzy).
- Mailing z informacjami do szkół z opisem możliwości korzystania z programu i z opracowanych zasobów internetowych (planowana wysyłka do min. 2000 szkół niebiorących udziału w procesie testowania).
- Organizacja współpracy (na zasadzie deklaracji współpracy) ze szkołami ponadgimnazjalnymi, w celu:
 - upowszechniania wiedzy ekonomicznej wśród uczniów w formie zajęć dydaktycznych, warsztatów biznesowych, dyskusji i innych ćwiczeń prowadzonych przez pracowników UE we Wrocławiu,
 - promocji przedsiębiorczości wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w szczególności nauki przez działanie (Produktu finalnego).
 - promowania wśród uczniów, za pomocą informacji pisemnej, elektronicznej i spotkań z uczniami, studiów na kierunkach kluczowych,
 - zapraszania przedstawicieli UE/uczniów na uroczystości szkolne i uczelniane,
 - umieszczanie informacji o nawiązaniu współpracy na stronach internetowych umawiających się stron.

- Planowane nawiązanie współpracy z min 5 szkołami, głównie niebiorącymi udziału w Projekcie. Podmiot realizujący działanie: Partner 1.
- Promowanie idei Projektu przez Rektora ds. Promocji na konferencjach (w tym dydaktycznych) – działanie bezkosztowe. Realizacja Partner 1.
- Promowanie idei Projektu na konferencjach promujących projekty rozwojowe Uczelni – działanie bezkosztowe. Realizacja Partner 1.
- Promocja Projektu na stronach internetowych Lidera, który posiada odpowiednie doświadczenie w realizacji innych innowacyjnych projektów edukacyjnych. Działanie bezkosztowe.

Działania upowszechniające będą podlegały ocenie pod względem ich efektywności. O efektywności podjętych działań będzie świadczyło zainteresowanie poznaniem produktu finalnego (program, scenariusze lekcji, portal wiedzy, symulacje on line, interaktywna obudowa programu) przez osoby biorące udział w seminariach upowszechniających (dyrektorzy, nauczyciele). Skuteczność tej formy upowszechniania wystąpi, gdy min 40% uczestników wyrazi zainteresowanie szczegółową informacją o produkcie finalnym. Działania upowszechniające to także lekcje pokazowe – tu skuteczne upowszechnianie wystąpi, gdy 10 (z 30 szkół/nauczycieli) zainteresuje się wdrożeniem produktu finalnego. Dodatkowo mailing pozwoli na upowszechnienie produktu finalnego w min. 2000 szkołach niebiorących udziału w testowaniu produktu finalnego.

Realizacja strategii upowszechniania może napotkać bariery komunikacyjno-informacyjne. Mamy jednak głębokie przekonanie, że marka Lidera pwn.pl i Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz partnerstwo z Uniwersytetem Ekonomicznym w Wiedniu będzie gwarantem jakości, a jednocześnie zachętą do zapoznawania się z innowacyjnym programem.

7. Strategia włączania do głównego nurtu

W obszarze mainstreamingu strategia włączania ma charakter poziomy. Adresowana jest do decydentów i organizacji, które poprzez realizowane działania statutowe mogą ułatwić w sensie instytucjonalno-proceduralnym wdrażanie produktu finalnego. Wieloaspektowa diagnoza potrzeb pozwoliła na uszczegółowienie kwestii mainstreaming, bez konieczności wprowadzania zmian w stosunku do zapisów wniosku o dofinansowanie.

Strategia włączania do głównego nurtu polityki koncentruje się na podjęciu działań sprawiających, że produkt finalny będzie stosowany w dużym zakresie. Działania włączające skierowane będą częściowo do tych samych adresatów, do których skierowane są działania upowszechniające ze względu na zązębianie się tych działań. Istotą działań włączających będzie przedstawienie argumentów przemawiających za wykorzystywaniem produktu finalnego ze szczególnym zwróceniem uwagi jego wartości użytecznej tj.: na kształtowanie umiejętności i postaw młodych ludzi poprzez wykorzystywanie problemowych metod aktywnych.

Obok wskazanych w strategii upowszechniania grup docelowych działania włączające zwrócone będą do:

- Decydentów w obszarze polityki oświatowej w kraju (np. kuratorzy, ODNy).
- Pracowników kuratorów oświaty, MEN-u, ODN-ów.
- Samorządów terytorialnych prowadzących szkoły ponadgimnazjalne (gminnych i powiatowych).

Dotychczasowe doświadczenia oraz znajomość tematu zarówno po stronie Lidera, jak i Partnera 1 wskazują, że adekwatnymi sposobami dotarcia do grup, będących adresatami włączania, zapewniającymi skuteczność włączenia do głównego nurtu polityki będą w Projekcie:

- Promowanie produktu finalnego wśród przedsiębiorców w ramach Klubu Partnera przy Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu – współpraca z przedsiębiorcami – działanie po stronie Partnera 1.
- Kontakt z organizacjami prowadzącymi szkoły – np. prezentacja fragmentów lekcji pokazowych, prezentacja portalu wiedzy – działanie realizowane przez Lidera i Partnera 1.
- Promocja produktu finalnego w czasie Dolnośląskiego Festiwalu Nauki oraz Konferencji Rektorów Dolnego Śląska i Śląska Opolskiego – działanie po stronie Partnera 1.

- Konferencje upowszechniające w ramach Projektu: krajowa i międzynarodowa – zaproszenie przedstawicieli grup docelowych – działanie realizowane przez Partnera 1 i Lidera.
- Promowanie idei przedsiębiorczości i produktu finalnego na stronie internetowej Projektu – działania realizowane przez Lidera.
- Konferencje naukowe poświęcone dydaktyce – promocja produktu finalnego, ze szczególnym uwzględnieniem metod nauczania – działanie po stronie Partnera 1.
- Promowanie produktu finalnego i Projektu na konferencjach promocyjnych projektów rozwojowych realizowanych przez Partnera 1 i Lidera wśród grup będących obszarem oddziaływania w sferze upowszechniania i włączania.
- Przekazanie informacji o produkcie finalnym wypracowanym w ramach Projektu Dolnośląskiemu Kuratorowi Oświaty, w efekcie publikacja informacji na stronie internetowej Kuratorium - działanie realizowane przez Lidera.
- Przekazanie informacji o produkcie finalnym organom nadzoru pedagogicznego i organom prowadzącym szkoły wraz z informacją o ewaluacji produktu – działanie realizowane przez Lidera.
- Przekazanie do samorządów prowadzących szkoły ponadgimnazjalne propozycji zwiększenia budżetu dla szkół zainteresowanych produktem finalnym (inwestycje w sprzęt multimedialny, lekcje pokazowe, lekcje dodatkowe) wskazując powiązania między przedsiębiorczością a lokalnym rynkiem pracy i przeciwdziałaniem bezrobociu – działanie realizowane przez Lidera poprzez bezpośrednie, osobiste kontakty.
- Przekazanie informacji o produkcie finalnym i przebiegu testowania Regionalnym Ośrodkiem Rozwoju Kształcenia wspierającym samorządy w organizowaniu oświaty – działanie po stronie Lidera.
- Wnioskowanie do Kuratorium o wpisanie innowacji przedmiotu „Podstawy Przedsiębiorczości” do priorytetów Kuratora na lata 2011-2013 – działanie po stronie Lidera.
- Złożenie wniosku o zarejestrowanie e-podręcznika w MEN – działanie po stronie Lidera.

Działania włączające będą realizowali partnerzy krajowi Projektu. Specyfika partnerów (Lider i Partner 1) daje możliwości podejmowania zróżnicowanych działań w obszarze ich oddziaływania. Lider jest rozpoznawalną marką na rynku oświatowo – edukacyjnym, posiada wieloletnie, bogate doświadczenie i jest identyfikowany z wdrażaniem z sukcesem interaktywnych rozwiązań dla szkół. Partnera 1 – Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu charakteryzuje także uznana marka pod względem jakości kształcenia i realizacji innowacyjnych działań. Siła oddziaływania i intensywność działań partnerów będzie implikowała powodzenie działań włączających. Jakość produktu finalnego będzie dodatkowo determinowała skuteczność działań włączających. Także wyniki ewaluacji będą określały zainteresowanie produktem finalnym odbiorców Projektu.

Realizacji powyższych działań sprzyjać będzie niewątpliwie Patronat Honorowy Dolnośląskiego kuratora oświaty (Beata Pawłowicz), Patronat Honorowy Prezydenta Wrocławia (Rafał Dutkiewicz) oraz patronat medialny „Dyrektora Szkoły” – Miesięcznik Kierowniczej Kadry Oświatowej, które zostały przyznane projektowi.

8. Kamienie milowe II etapu projektu

1. Rekrutacja szkół do Projektu – grudzień 2010 r.
2. Podpisanie Porozumień ze szkołami wyłonionymi w procesie rekrutacji – marzec 2011 r.
3. Zgłoszenie przez szkoły innowacji pedagogicznej do kuratorium oświaty – marzec 2011 r.
4. Zakończenie przygotowania nauczycieli do udziału w Projekcie (szkolenia w trybie blended learning i wyjazdy studyjne) – wrzesień 2011 r.
5. Zakończenie przygotowania szkół do udziału w Projekcie (zakup zestawu tablic interaktywnych) – październik 2011 r.
6. Zakończenie I etapu testowania produktu w szkołach – czerwiec 2012 r.
7. Podsumowanie I etapu ewaluacji – lipiec 2012 r.

8. Wprowadzenie niezbędnych korekt – sierpień 2012 r.
9. Zakończenie II etapu testowania produktu w szkołach – kwiecień 2013 r.
10. Zakończenie ostatecznej ewaluacji testowania programu w szkołach – kwiecień 2013 r.
11. Zakończenie prac nad opracowaniem ostatecznej wersji produktu finalnego –maj 2013 r.

9. Analiza ryzyka

Projekt, w ramach którego przygotowywana jest strategia jest realizowany w partnerstwie i trwa 40 miesięcy. Zarówno długi okres realizacji, jak i funkcjonowanie w warunkach współpracy kilku podmiotów miały znaczenie w przeprowadzonej analizie ryzyka w Projekcie. Na etapie pogłębionej diagnozy zidentyfikowano potencjalne zagrożenia realizacji Projektu i oszacowano prawdopodobieństwo ich wystąpienia. Prawdopodobieństwo mierzono na 3-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza niskie prawdopodobieństwo wystąpienia danego ryzyka, a 3 wysokie prawdopodobieństwo. W podobny sposób oszacowano wpływ ryzyka na realizację Projektu przyjmując na 3-stopniowej skali, 1 bardzo mały wpływ na realizację projektu, a 3 wpływ bardzo duży.

Analizując ryzyko w Projekcie wzięto pod uwagę doświadczenie Lidera i Partnera 1 w realizacji projektów finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Wiele uwagi poświęcono wynikom badań prowadzonych w Projekcie, a także konkluzjom wynikającym z rozmów z przedstawicielami grup docelowych. Spory wkład miały również sugestie w zakresie dobrych europejskich praktyk zgłaszane przez partnera zagranicznego. Charakterystyka wsparcia oferowanego w Projekcie powoduje, że czynniki ryzyka można podzielić na czynniki o charakterze wewnętrznym (odnoszące się do partnerstwa realizującego Projekt oraz do produktu finalnego) oraz czynniki o charakterze zewnętrznym. Czynniki zewnętrzne dotyczą przede wszystkim miejsca realizacji wsparcia oferowanego w Projekcie, czyli szkół ponadgimnazjalnych, w których testowany będzie produkt finalny. Drugą grupę czynników zewnętrznych stanowią czynniki należące do zewnętrznego otoczenia Projektu, związane głównie z możliwością dotarcia do różnego szczebla placówek oświatowych i edukacyjnych.

Przygotowana lista czynników ryzyka w Projekcie zawiera w nawiasach oszacowany poziom prawdopodobieństwa (P, odpowiednio pierwsza cyfra), wpływ na realizację Projektu (W, odpowiednio druga cyfra) oraz ich iloczyn. Wśród czynników zewnętrznych można wymienić:

Czynnik 1:

Zainteresowanie programem ze strony uczennic/uczniów, użyteczność wypracowanego produktu w stosunku do potrzeb i oczekiwań odbiorców projektu (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 2:

Współpraca w obszarze dyrekcja szkół – partnerstwo Projektu, w tym przede wszystkim nastawienie dyrekcji szkoły do realizacji projektu, klimat organizacyjny towarzyszący temu przedsięwzięciu, spełnienie wymogów prawidłowego udziału szkoły w Projekcie (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 3:

Organizacja testowania programu w szkołach – głównie proces rekrutacji uczennic/uczniów do Projektu, współpracę z Opiekunem szkolnym, sposób monitorowania udziału uczennic/uczniów w Projekcie, ewaluacji działań podejmowanych w danej szkole w Projekcie, ocenę rezultatów testowania w szkole (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 4:

Możliwość trwałego wykształcenia postaw przedsiębiorczych wśród uczennic/uczniów uczestniczących w Projekcie, wskazania praktycznych możliwości wykorzystania wiedzy zdobytej na lekcjach (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 5:

Stopień obciążenia uczennic/uczniów innymi obowiązkami wskazujący na możliwości włączenia uczennic/uczniów do projektu w kontekście ich innych obowiązków (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 6:

Stabilne i systematyczne finansowanie zaplanowanych działań wynikające ze wskazanego w umowie o dofinansowanie zakresu współpracy z IP – głównie możliwość dostosowania się do wymogów IP w zakresie sprawozdawczości oraz terminowość otrzymywania kolejnych transz płatności (P – 1, W – 1, I = 1)

Czynnik 7:

Ramy prawne realizacji projektów w ramach EFS w Polsce związane przede wszystkim ze stabilnością warunków realizacji projektów (np. zmiana wytycznych w zakresie kwalifikowalności kosztów generująca zmianę zasad realizacji dofinansowanych projektów) – (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 8:

Współpraca z podmiotami z obszaru oświaty i edukacji warunkująca tworzenie przyjaznego klimatu dla innowacji pedagogicznej, motywowanie i wspieranie szkół oraz gwarantowanie trwałości oferowanego w Projekcie wsparcia (P – 1, W – 1, I = 1)

Czynniki o charakterze wewnętrznym:

Czynnik 9:

Atrakcyjność i adekwatność produktu w odniesieniu do potrzeb i oczekiwań grup docelowych, a także skuteczność jego oddziaływania w kontekście zaplanowanych w Projekcie rezultatów (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 10:

Struktura organizacyjna partnerstwa, podział prac, terminy realizacji związany ze sposobem organizacji prac realizowanych przez poszczególnych Partnerów, zakresem ich obowiązków oraz terminami realizacji (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 11:

Kadra zarządzająca, merytoryczna i operacyjna Projektu gwarantująca kompetencje, kwalifikacje i umiejętności niezbędne dla prawidłowej realizacji Projektu (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 12:

Przepływ informacji oraz system ewaluacji i monitoringu obejmujący wzajemną komunikację Partnerów, skuteczność i efektywność ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej, w tym systemu reakcji na ewentualne odchylenia (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 13:

Włączenie użytkowników produktu innowacyjnego wynikające z wypracowanego systemu współpracy z przedstawicielami użytkowników i odbiorców Projektu, związane z jego skutecznością i efektywnością (P – 1, W – 2, I = 2)

Czynnik 14:

Operacyjna organizacja działań podejmowanych w Projekcie związana głównie z terminowością zgodną z harmonogramem Projektu, zwłaszcza w odniesieniu do szkół testujących program, w tym organizację lekcji pokazowych na Uniwersytecie, konkursów w ramach Dni przedsiębiorczości, itp. (P – 1, W – 2, I = 2)

Analiza możliwych do wystąpienia zagrożeń wskazała z jednej strony na ich wielość, z drugiej na ich niską możliwość rzeczywistego wystąpienia. W żadnym ze wskazanych czynników iloczyn prawdopodobieństwa zajścia i wpływu na realizację Projektu nie przekroczył wartości 2. Sposób ograniczenia ryzyka wystąpienia podanych powyżej czynników polegać będzie głównie na wypracowaniu dobrych, efektywnych i skutecznych rozwiązań. Dotyczy to takich zagadnień jak schematy współpracy w zakresie samego partnerstwa, schematy współpracy ze szkołami, opracowywanie tzw. planów B (na wypadek wystąpienia wąskich gardeł czy czynników mających duży wpływ na poprawność realizacji Projektu). Kolejny sposób ograniczenia ryzyka związany jest z wysokimi kwalifikacjami i kompetencjami kadry zarządzającej Projektem. Ryzyko związane z wypracowaniem produktu finalnego zostało określone na poziomie 2 (czynniki nr 1 i pośrednio nr 4). Jednak bardzo dobre przygotowanie merytoryczne zespołu przygotowującego produkt po stronie Partnera 1, jego wieloletnie doświadczenie we współpracy ze szkołami pozwala wierzyć, że wypracowywany produkt będzie adekwatny do potrzeb i oczekiwań przedstawicieli grup docelowych Projektu.

Funkcjonujący w partnerstwie system współpracy, kontroli i monitoringu wypracowany w taki sposób, aby już we wstępnej fazie przeciwdziałał jakimkolwiek innym, niż wskazane powyżej zagrożeniom. Ryzyko wystąpienia innych czynników jest mocno ograniczone, zwłaszcza w kontekście bardzo dużego doświadczenia Partnerstwa w realizacji projektów. Zarówno zespół zarządzający projektem, jak i utworzone zespoły merytoryczne są przygotowane na skutki ewentualnej nieskuteczności podejmowanych w Projekcie działań, zwłaszcza w zakresie włączenia do głównego nurtu polityki. Atrakcyjność dla grup docelowych produktu finalnego, jak i sposób organizacji i przeprowadzenia Projektu gwarantuje jego powodzenie i realizację założonych rezultatów Projektu.

Załącznik: Wstępna wersja produktu finalnego.

Podpisy:

Lider, pwn.pl sp. z o.o.

.....
Marczello Georgiew, Prezes Zarządu

Partner 1, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

.....
dr hab. Marek Łyszczak, prof. UE
Prorektor ds. Rozwoju i Promocji Uczelni